

در اليتيم

في القراءات العشر

الإمام محمد بن برعلی برکوي الحنفي

(981هـ)

Перлата на сирака

Теджўйд според десетте четения

има́м Мухаммед ибн Бир'Алӣ Биргиви ел-Ханефӣ

(умира 981 г. хиджра)

Предговор на автора

مقدمة المؤلف

С името на Аллах, Всемилоствивия, Премилосърдния. Всичката възхвала е за Аллах, и на този свят, и на отвъдния. И саляту-селям, благослов и приветствия за неговия Любим [Мухаммед ﷺ] и за неговото пречисто семейство.

След което, това е съчинение по теджъид за всеки четец на Предостойния Куран и наставление за него [четеца] по отношение на Книгата на Премъдрия и Всеславен Аллах, от най-бедния човек и от най-слабия раб [автора]. Затова го помилвай, Ти, чиято милост обхваща всяко нещо, защото той изпитва най-голяма нужда от нея и е далеч от всеки, който въстава против Теб!

بسم الله الرحمن الرحيم الله الحمد في الاولي والآخرة ولحببيه الصلوة والسلام وآله الطاهرة

وبعد فهذه رسالة في التجويد لكل تال قرآن . مجيد نصيحة له ولكتاب الله الحكيم الحميد من افقر

الوري واضعف العبيد فارحمه يا من رحمته وسعت كل شيء انه احوج اليها من كل عاص بعيد

***Х*аққ [безусловни качества]
и мусте*х*аққ [условни качества]
на *х*арф [буквата]**

حق الحرف ومستحقه

Теджъид означава утвърдено умение у човека, чрез което е способен да даде *сифāt лязиме* [безусловните качества] и *сифāt ‘арида* [условните качества] на всеки *харф* [буква].

Сифāt лязиме [безусловните качества] са онези, които съпътстват буквите при всичките им положения, като *мехрадж* [местопроизношение], [и още качества] *джехр, шидде, истиа‘ля, итбāк* и противоположните им, а още *қалқале, сифир, гунна, текрār, тefeишии* и *иститāле*.

Сифāt ‘арида [условните им качества] са резултат от други такива, като *тефхīm, терқик, идгām, ихфā’, изхār, қалб, медд, ўқф, сект, харака* и *сукун*.

التجويد ملكة يقتدر بها علي اعطاء كل حرف حقها ومستحقها

وحقها صفتها اللازمة لذاتها من المخرج والجهر والشدة والاستعلاء والاطباق وازدادها والقلقلة
والصغير والغنة والتكرار والتفشي والاستطالة

ومستحقها صفاتها العارضة لغيرها من التفخيم والترقيق والادغام والاختفاء والاظهار والقلب والمد
والوقف والسكت والحركة والسكون

**Местопроизношения [меҳ̄аридж]
на буквите**

مخارج الحروف

Най-отдалечената част на гърлото [от устата] е *мехрадж* [местопроизношение] на *хамза*, после **ه**, после **ا**.

От средата на гърлото е **ع**, после **ح**.

От най-близката част на гърлото е **غ**, после **خ**.

От най-отдалечената част на езика [от устата] и над нея е **ق**.

Малко след нея е **ك**.

От средата на езика и над нея са **ج**, после **ش**, после **ي**.

От страните [лява и дясна] на езика, на нивото малко след буквата **ي** и срещуположните ѝ кътници е **ض**.

[А от страните на езика, след мястото на **ض**,] чак до върха му и венците на горните първите кътници, кучешките зъби, задните резци и предните резци е **ل**.

След тях [местата на страните на езика и венците при **ل**] над предните горни резци е **ن** при *изхър*.

След тях е **ر**.

المخرج اقصي الحلق همز فهاء فالف

وسط الحلق عين فحاء

ادني الحلق غين فحاء

اقصي اللسان وفوقه قاف

ما يليهما كاف

وسط اللسان وفوقه جيم فشين فياء

حافة اللسان من مقابلة بُعَيْد مخرج الياء وما يليها من الادراس ضاد

وما يليها الي منتهاها وما يجازيه من الحنك الاعلي فويق الضاحك والناب والرابعة والثنية لام

ما يليهما فويق الثنيتين نون مظهرة

ما يليهما راء

От върха на езика и основите на горните предни резци са ط, после د, после ت.

От него [върха на езика] над предните долни резци са ص, после س, после ز.

От него и върховете на предните горни резци са ظ, после ذ, после ث.

От вътрешността на долната устна и върховете на горните предни резци е ف.

Между двете устни са ب, после م, после و.

От носната кухина е ڤ при *ixfā'* и всяка *ḡunna*.

طرف اللسان واصلا الثنيتين العلين طاء فذال فطاء

هو فويق الثنيتين السفليين صاد فسين فزاي

هو و طرف الثنيتين العلين ظاء فذال فطاء

باطن الشفة السفلي و طرف الثنيتين العلين فاء

ما بين الشفتين باء فميم فواو

الخيشوم نون مخفاة وكل غنة

Качества [сифāt] на буквите

صفات الحروف

Джехр е задържане на протичането въздуха при *харф* [буква] с *харака*.

А *хемс* е противоположното му [сифе – качество], а буквите му са [събрани в израза] *سَتَشْكُتُكَ خَصْفَةٌ*.

Шидде е цялостно задържане на протичането на гласа при буква със *сукун*, [а буквите му] са събрани в [израза] *أَجْدُكَ قَطْبَتْ*.

А *рахаъе* е цялостното му протичане.

А *бейнийе* е липса на цялостност [на задържане или протичане, а буквите му са] събрани в [израза] *لَمْ يَرَوْعْنَا*.

Истиа'ля' е издигане на езика към небцето, а буквите му са *ج غ ق ص ض ط ظ*.

А *инҳифад* е противоположното му [качество].

Итбақ е “покриване” на небцето с езика, а буквите му са последните четири от гореспоменатите.

А *инфитах* е противоположното му.

Қалқале е събиране на *шидде* и *джехр* [в една и съща буква], заради което тя трябва да се изрази, когато е със *сукун*. И мнозинството [учени] изкарват *хамза* [от тази категория].

الجهر احتباس جري النفس مع تحركه

والهمس مقابله حروفه ستشحثك خصفة

الشدة تمام احتباس جري الصوت مع اسكانه يجمعها اجدك قطبت

والرخاوة تمام جريه معه

والبينية عدم تمامها يجمعها لم يرونا

الاستعلاء ارتفاع اللسان الي الحنك الاعلي حروفه خ غ ق ص ض ط ظ

والانخفاض مقابله

الاطباق انطباق اللسان به علي الحنك الاعلي حروفه الاربعة الاخيرة

والانفتاح مقابله

القلقلة اجتماع الشدة والجهر فيحتاج الي التكلف في البيان عند السكون والجمهور اخرجوا الهمزة

Çафй̄р е звук подобен на свирене [съскане], а буквите му са **ص س ز**.

Ґунна е [глас, излизащ] от носната кухина при буквите **ن م**, като трябва да се наблегне на нея, когато те са с *шедде*.

Текр̄а̄р е “подхлъзване” на езика при [изговаряне на] буквата му, а тя е **ر**.

Тефеишӣ е “разпръскване” на гласа при [изговаряне на] буквата му, а тя е **ش**.

Истиҗ̄але е “удължаване” на гласа при [изговаряне на] буквата му, а тя е **ض**.

الصفير مشابهة صوته الصفير حروفه ص س ز

الغنة خروجه من الخيشوم وهي في النون والميم ويجب اظهارها في مشديهما

التكرار تعثر اللسان به وهو في الراء

التفشي انتشار الصوت به وهو في الشين

الاستطالة امتداد الصوت وهي في الضاد

Тeфҳ̄им [удебеляване]
и терқ̄иқ [изтъняване]

التفخيم والترقيق

Тѣфх̄им е задължително *сифе* [качество] за буквите на *истиа'ля'* [без изключение].

И за буквата **ل** от името на Аллах, когато преди нея има *фетха* [като **هُوَ اللهُ**], без *имале* [като **نَرَى اللهُ**, където има *имале* и *тефх̄им* не е задължителен].

Или когато [*хараката* преди **ل** от името на Аллах] е *дамма* [като **نَصْرُ اللهِ**].

И [е задължително качество] за [буквата] **ر**, когато е с *дамма* [като **الرُّوحُ**], та дори и при *ѳақф* [спиране] върху нея с *раѳм* [като **نَصْرُ**].

Или [когато буквата **ر**] е с *фетха* без *имале* [като **الرَّحْمَنُ**].

А също при [думата] **بِشْرٍ**,

Това важи при положение, че преди тях двете [**ر** с *фетха* и **ر** с *дамма*] няма **ي** със *сукун* или *кесра* в същата дума [като **سَيُرُوا**, **حَيْرَانَ** и **الضَّابِرُونَ**, **دَرَأْتَهُمْ**, защото тогава е допустим *терқик*].

Но ако между тях [буквата **ر** с *фетха* или *дамма* и *хараката кесра*] има буква със *сукун* [като **عَشْرُونَ**, **ذِكْرِي**, в четенето с *тефх̄им* има различия, т.е. допуска се *терқик*],

التفخيم لازم للاستعلاء
ولام الجلالة عند انفتاح ما قبلها
غير مماله
وانضمامه
وللراء المضمومة
ولو موقوفا عليها بالروم
والمفتوحة غير المماله
وَبَشَّرِ
اللتين ليس قبلهما ياء ساكنة وكسرة في كلمتيهما
ولو حال بينهما في غير اعجمية

при условие съдържащата ги дума да не е чуждица [като **إِسْرَائِيلَ**, **إِبْرَاهِيمَ**, **عُمَرَ**], където не се допуска *терқийк*].

Но буквата със *сукун* не трябва да е **ص**, **ط** или **ق** [като **إِضْرًا**, **قَطْرًا**, **وَقْرًا**],

а буквата **ر** да не е изолирана [от съседна на нея **ر**, като **إِسْرَارًا**, **مِدْرَارًا**],

а също да не я следва буква на *истиа* 'ля' [като **إِعْرَاضُهُمُ**, **إِعْرَاضًا**], защото във всички тези случаи *тефхѝм* е задължителен],

освен **ق** с *кесра* [като **إِشْرَاقٍ**], където са допустими *тефхѝм* и *терқийк*].

И [*тефхѝм* е задължителен], когато [буквата **ر**] е със *сукун* *лязим* [постоянен *сукун*] [като **وَأَنْحُرُ**],

или *сукун* 'арид' [временен *сукун*] при спиране след *дамма* или *фетха* [като **شَكَرَ** и **زُبُرٍ**],

с изключение на думата **بِشْرٍ**, [защото при нея втората **ر** се чете с *тефхѝм* заради първата].

[И *тефхѝм* е задължителен] дори и между тях двете [*хараките дамма* и *фетха*] и нея [буквата **ر**] да се намира буква със *сукун* [като **الْيُسْرَ**, **الْقَدْرَ**, **مِنْ أَجْرٍ**],

ساكن

غير صاد وطاء وقاف

مع وحدة الراء

وعدم الاستعلاء

غير قاف مكسورة بعدها

والساكنة الخالصة

ولو في الوقف بعد الضم والفتح

غير بِشَّرٍ

ولو حال بينهما وبينها ساكن

стига тя [буквата със *сукун*] да не е *ي* или *ا* с *имале* [като *سَيْر* или *دَار*, *نَار*, защото в тези случаи се допуска *терқийк*].

И [*тефҳим* е задължителен], когато [буквата *ر*] е след *кесра* '*арида* [като *ارْجِعْ*, *ارْجِعِي*, *ارْكَبُوا*, *ارْكَبْ*],

или след *кесра* *лязиме*, но след нея [буквата *ر*] следва буква на *истиа*'*ля* [като *لِيَلْمِرْصَاد*, *قِرْطَائِس*, *فِرْقَةٌ*],

но [буквата на *истиа*'*ля* е] без *кесра* [като *فِرْقٍ*, защото в този случай е допустим *терқийк*].

И [*тефҳим* е задължителен] за [буквата] *ا*, когато е след [буква на] *тефҳим* [като *يُرَاوُنَ*, *اللَّهُ*, *خَالِقٌ*, *قَالَ*],

но е допустим [т.е. възможни са и двата варианта – *тефҳим* и *терқийк*] в [буквата] *ل* от името на Аллах, след *имале* [като *نَرَى* *الله* при четенето на *имам ес-Суси*],

и [също е допустим] при всеки *ل* с *фетха* след буквите *ص*, *ط* и *ظ* [като *الصَّلَاةُ*, *الظَّلَاةُ*, *ظَلَّ*],

та дори и между тях да има *ا* [като *فَصَالًا*],

غيرياء والفاء ممالاة

وبعد الكسرة العارضة

واللازمة بعد الراء استعلاء

غير مكسور

للالف بعد المفخم

وجائز في لام الجلالة بعد الممالاة

وكل لام مفتوحة بعد صاد وطاء وظاء

ولو بينهما الف

или пък [буквата ل] да е със *сукун*, заради *ѓақф* [спиране, като *يُوصَل*].
И също [*тефх̄им* е допустим] в [буквата] ل от [думата] *صَلَّالٍ*, макар и да не е за предпочитане,
и при първата [буква] ر от [думата] *صَلَّالٍ*, и в двете положения [при *ѓақф*-спиране и *ѓасл*-продължаване],
а втората [буква] ر от същата дума] се чете като първата, при *ѓақф* със *сукун*.
И [*тефх̄им* е допустим] в думата *فُرُقٍ* при всички положения,
и в думите *مِضْرٍ* и *الْقَطْرِ*, при *ѓақф* със *сукун*,
а също при буквата ر с *дамма* или *фетха*, пред които се намира нещо от гореспоменатото [*сякине* или *кесра*, като *سَيُرُوا*, *حَايِرَانِ*, *الصَّابِرُونَ*, *دِرَاسَتِهِمْ*].
А *терқиж* е задължителен при всички останали положения.

اوسكن للوقف
وفي لام صَلُّوا مرجوحا
واول بِشَرِّ في الحالين
ويتبعه الثاني في الوقف بالسكون
وفَرَّقِ مطلقا
ومَصْرَ وَقَطْرٍ في وقفهما بالسكون
وفي الراء المضمومة والمفتوحة اللتين قبلهما ما ذكر
والترقيق لازم لغيرهما

Идг̣ām и ихф̣ā', и изх̣ār, и қалб

الإدغام والإخفاء والإظهار والقلب

Идғам е онова, [което се чете] с шедде-удвояване [по една или друга причина]. Той е задължителен при две букви *мислейн* [еднакви букви, съвпадащи по *мехрад*ж-местопроизношение и *сифат*-качества], [намиращи се в] две различни думи, ако първата от тях е със *сукун* [като *أَصْرِبُ بِعَصَاكَ*], но не е *харф медд* [като *الَّذِي يُوسُّوسُ*], където не се получава *идғам*. А при четене на думите *مَا لِيَهُ هَلَاكٌ* е за предпочитане *ѓақф*-спиране върху първата от тях, но при *ѓасл*-продължаване, трябва да се стори *идғам*, въпреки, че някои казват, че не е задължително и предпочитат *изхяр*. А също [*идғам* е задължителен] при две букви *мутеқарибейн* [съвпадащи по местопроизношение, но с различни качества, или съвпадащи по качества, но с различни местопроизношения, или близки по местопроизношение и качества], които обаче не са гърлени [като *يُسَبِّحُهُ*], защото в този случай няма *идғам*], нито пък първата от тях е *лям ет-теа'риф* [*лям* от определителния член *ال*],

الادغام ما كان بالتشديد

ويجب في كلمتين لو سكن اول المثليين

غير مد

والمختار في مَائِيَةٌ هَلَكَ الوقف علي الكلمة الاولي

ولو وصل فالادغام

قيل لا يجب ويختار الاظهار

او المتقاربين

غير حلقي

ولام غير التعريف

последвана от буква различна от ر [като هَلْ تَرَى, където *идғам* е допустим, за разлика от случаите, когато следва ر като بَلْ رَفَعَهُ, където е задължителен],

като [, وَقَالَ طَائِفَةٌ أَثْقَلَتْ دَعْوَا اللَّهِ , които са примери за задължителен *идғам* при две букви *мутеқарибейн*, които не са гърлени, нито пък първата от тях е *лям ет-теа'риф* или пък ل последван от различна буква от ر].

А *идғам* при *лям ет-теа'риф* е задължителен, когато я следват тези тринадесет букви: ت ث د ذ ر ز س ش ص ض ط ظ ن .

А *изхәр* е допустим, без да е за предпочитане, при думите يَلْهَتْ ذَلِكَ.

И по същия начин [е допустимо] запазването на [качеството] *истиа'ля'* [на буквата ق] от думите اَلَمْ نَخْلُقْكُمْ.

А пък запазването на [качеството] *итбāқ* [на буквата ط] при думите اَحْطَتْ, فَرَطْتُ и بَسَطَتْ е задължително.

И също *идғам* на *нун сякине* и *тенуйн* при буквите ل и ر [като لَمْ تَفْعَلُوا, غَفُورٌ رَحِيمٌ, مِنْ رَبِّهِمْ, هُدًى لِلْمُتَّقِينَ] е [задължителен и] без *ғунна* [при

في غير الراء

كَأَثَقَلْتُ دَعَوَا اللَّهِ وَقَالَتْ طَائِفَةٌ قَدْ تَبَيَّنَ إِذْ ظَلَمْتُمْ وَقُلْ رَبِّ

ولامه يدغم وجوبا في ثلاثة عشر حرفا وهي ت ث د ذ ر ز س ش ص ض ط ظ ن

وجاء الاظهار في يَلْهَتْ ذَلِكَ مرجوحا

وكذا ببقية الاستعلاء في أَلَمْ نَخْلُقْكُمْ

ووجب ببقية الاطباق في أَحَطُّتُ وَبَسَطْتُ وَقَرَّطْتُ

والنون الساكنة ولو تنوينا في اللام والراء بلاغنة

мнозинството четци], а с нея [гунна] при някои от тях [при някои четци].

И [идғам е задължителен] с нея [гунна] при [буквите от думата] **يَوْم** [т.е. **يَوْم**], като **مَنْ يَشَاءُ مِنْ وَالٍ**, при мнозинството четци], а без нея [гунна] при първите две [букви **ي** и **و**, при някои от четците].

И е допустим *изхār* в думите **رَبِّ وَالْقَلَمِ يَسِّ وَالْقُرْآنِ**, **طَسَمَ**,

и [изхār] е задължителен при първите две [букви, т.е. **ي** и **و**], когато са в една дума [с нун сякине или тенуйн като **الدُّنْيَا بُنْيَانٌ**, **صُنُوفٌ**, **قِنُوفٌ**].

А *ихфā'* е положение между *идғам* и *изхār*, без *шедде*.

И [ихфā'] е задължително качество за *текрār*ът при [буквата] **ر**, особено при *идғам*.

И тя [ихфā'] е за предпочитане при *мīm* сякине, когато я следва [буквата] **ب** [като **تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ يَوْمَ هُمْ بَارِزُونَ** и се чете] с *гунна*. [А когато след *мīm* сякине се намира **م** се получава *идғам* с *гунна*, като **أَمْنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ**, а при всички останали букви *мīm* сякине се чете с *изхār*.]

И [ихфā'] е задължителна и с *гунна* за *нун* сякине [и *тенуйн*], когато ги следва

وجاءت فيهما وفي يوم معها
وبدوتها في الاولين
وجاز الاظهار في طسّم ويسّ وَالْقُرْآنِ وَرَبِّ وَالْقَلَمِ
ووجب في الاولين في كلمة
الاخفاء حالة بين الادغام والاظهار لا تشديد فيه
ويجب في تكرار الراء
لا سيما المدغم
ويختار في الميم الساكنة عند الباء مع الغنة
ويجب في النون الساكنة مع الغنة قبل خمسة عشر حرفا

някоя от петнадесетте букви **ت ث ج د ذ ز س ش ص ض ط ظ ف ق ك** [като **فَتْحٌ قَرِيبٌ، مِنْ سَجِيلٍ**],

а е допустима при буквите **ج غ** [като **مِنْ غَلٍّ، مِنْ خَوْفٍ**].

А *изхār* е основното положение за всяка буква и всяко качество.

И той се получава при всички останали положения от онова, което споменахме [т.е. правилата *идḡām* и *ихфā'*] и онова, което предстои да споменем [т.е. *қалб*].

Следователно, когато след *тенўйн* или *нўн сякине* следва буква, която не спада към категориите на *идḡām*, *ихфā'* или *қалб* се получава *изхār*, като **عَلِيمٌ حَكِيمٌ، مِنْ عِلْمٍ**,

с изключение на местата, [които не споменахме,] където има *идḡām* [като **اعْفُرْ لِي، تَخْفِيفٌ بِهِمْ** и подобните на тях, при някои *имāми*] или *хазф* [пропускане на буква, като местоимението **ي** от думата **قَوْمِي - يَا قَوْمٍ**], или *қалб*, [което е споменато по-долу,] или *неқл* [пренасяне на *хараката* на *хамза* върху буквата *сякине* преди нея, като **إِنَّ أَنْتُمْ - إِنْ أَنْتُمْ**], или *тесхīл* [да се прочете *хамза*, като средно положение между *хамза* и буква на *медд*], или *имāле* [*имāле кубрā* или

وهي ت ت ج د ذ ز س ش ص ض ط ظ ف ق ك

وجاز قبل الخاء والغين

الاظهار هو الاصل في كل حرف وصفة

فيجب فيما عدا ما ذكر وما يذكر

الاما ادغم او حذف او قلب او نقل او سهل او اميل او اختلس

имāле сугрā, където четенето на елиф и фетха се доближава съответно повече и по-малко до йā и кесра], или иҳтиляс [, което означава намаляване на времетраенето и силата на огласовката].

И всичко това може да бъде задължително или допустимо [в зависимост от случая], и то е описано в книгите по сарф [морфология и граматика] и иҳтиляф [различия между кураничните четения].

А қалб означава превръщането на нун сякине [или теңуйн] в мим с иҳфа' и гунна, когато се намират преди буквата ب [като عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ، أَمْ بُورِكَ].

وجوبا او جوازا

وموضعه الصرف والخلاف

القلب قلب النون الساكنة ميما مخفأة مع الغنة قبل الباء

Медд и қаср

المد والقصر

Медд означава добавяне [на времетраене] към буквите на *лйн* [елиф, *йāй* и *йā* без огласовки, когато преди тях има съответно *фетха*, *дамма* и *кесра*, които се наричат букви на удължаване и омекотяване – *харф медд* *йе лйн* или накратко само *харф медд*, и още *йāй* и *йā* със *сукун*, когато преди тях има *фетха*, които са наричат букви на омекотяване – *харф лйн*].

Причините за удължаване [мн. ч. – *есбаб ел-мудуд*, ед. ч. – *себеб ел-медд*] могат да са *меа'нейи* [свързани със смисъла], като възвеличаване при думите *لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ* – “**Няма друг бог освен Аллах!**”

и наблягане на отрицанието при всяка дума *لَا* – “Не!”.

Или пък [причините за *медд* могат да са] *лефзи* [свързани със самите букви], [като тези причини остават в сила] дори след видоизменяне [като например удължаване на буквата *م* от думите *الْمَلِكُ*, при *йасл* – положение на свързване, макар че *сукунът* на буквата *م* отпада и се превръща във *фетха*].

Хамза [е *себеб ел-медд*], когато се намира след нея [*харф медд* или *лйн*] в [рамките на] същата дума [като *سَاءَ*, *سَيِّئٌ*, *سَيِّئَةٌ*, *سَوَاءٌ*, *سَوَاءٌ*],

المد زيادة في حرف الدين
وسببه معنوي تعظيم في لا إله إلا الله
ومبالغة في لا التبرئة
ولفظي
ولو تغير
همزة بعدها في كلمتها

с изключение на думите **مَوْؤَدَةٌ** и **مَوْؤِيْلًا**.

[Този вид *медд*] се нарича *муттеҗил* [свързано, съединено удължаване, защото *себеб ел-медд* и *харф медд* или *лйн* се намират в една дума].

А [ако *хамза* се намира] в друга [дума удължаването се нарича] *мунфеҗил* [отделено, разединено, като **إِيَّيْ أَخَافُ، قُؤَا أَنْفُسَكُمْ**].

И [още *хамза* е *себеб ел-медд*, когато се намира] преди нея [преди *харф лйн*, като **ءَامَنَّ، أَوْتُوا، إِيْمَانَ**],

но тя [*хамза*] не е след [буква със] *сукун сахих* [като **قُرْآنًا، مَسْئُولًا**, защото в този случай няма *медд ел-бедел*],

нито пък удължаването се е получило заради компенсация на *тенуйн* [*фетх*, като **شَيْئًا**, защото и в този случай няма *медд ел-бедел*],

нито пък [*хамза*] я следва *елифът* [специално] от думата **يُؤَاخِذُ**.

Другата *себеб ел-медд* [причина за удължаване, която е *лефзи* – свързана със самите букви] е [буква със] *сукун*,

който е след нея [след *харф лйн*] и е *лязим* [постоянен, който не се губи, нито при

سوي مَوَّئِلًا وَالْمَوْوُدَّةُ

فيسمي متصلا

وفي اخري فمنفصلا

او قبلها

ان لم يكن بعد ساكن صحيح

ولم يكن المد مبدلا من التنوين

ولا الفايؤاخذ

وساكن

بعدها لازم

ўақф-спирание, нито при ўасл-преминаване, като *الْمَدَّاءِ*, *مَحْيَايَ* при онези, които четат *ي* от последната дума със *сукӯн*],

или [пък *сукӯнът* е след *харф медд*, но] е *‘арид*, [получил се] при спирание [, като *يَوْمُنُونَ*, *يَعْلَمُونَ*, *نَسْتَعِينُ*, *يَوْمَ الدِّينِ*],

или [се получил] при *идғам кебър* [*идғам* между две букви с огласовки, като *قَالَ لَهُمُ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ مَلِكٍ*].

И тя [продължителността на *медд* може да] е дълга и максимална – *таўлӣ* – или пък умерена – *ўустӣ*,

като тя [продължителността на *медд*] има четири степени. [Най-дълга, по-малко от нея, по-малко от нея и по-малко от нея, като следващата степен е *қаср*, което значи четене без допълнително удължаване. Някои приемат максималната степен на *медд* – *таўлӣ* – за три *елифа*, а после намалят с половин *елиф*, докато стигнат до степенята на *қаср*, която е един *елиф*. А други приемат за *таўлӣ* продължителността от два *елифа*, а после намаляват с четвъртина, докато стигнат до *қаср*. Всички степени между *таўлӣ* – максималната – и *қаср* – минималната –

او عارض للوقف

او الادغام الكبير

وهو طولي مشبع ووسطي

وجاء فيه اربع مراتب

са *ўустӣ* – междинни.]

И също видовете удължаване биват *лязим*, когато след *харф медд* се намира *сукун* *лязим*, и той [този вид *медд*] е *таўли*.

[И още] *ўаджиб*, когато е *муттесил* [след *харф медд* има *хамза* в същата дума], и той е *таўли* при множеството четци, но други го четат и с двете степени [*таўли* и *ўустӣ*] и дори четирите степени [от *таўли* с намаляване чак до най-ниската степен на *таўли*, преди *қаср*, но четенето му с *қаср* единодушно се счита за грешка].

[И още] *джа'из* при всички останали случаи [, които не са *лязим* или *ўаджиб*, като *мунфесил*, *а'рид* и други, като въпреки възможността да се удължат повече, тяхното четене с *қаср* не е грешка, за разлика от горните два вида].

А [степената на удължаване при] *меа'нейи* е *ўустӣ* [но не достига *таўли*].

А при [допълнителното удължаване на] *мунфесил* се срещат и двете степени [*таўли* и *ўустӣ*] в четирите им разновидности [от *таўли* до преди *қаср*].

И [също] при [допълнителното удължаване на *медд* при] *сукун* *а'рид* се срещат и

وهو لازم في الساكن اللازم المدي طوليا

وواجب في المتصل المدي طوليا عند الجمهور وجاء المرتبتان والاربع

وجائز فيما عداهما

والمعنوي وسطي

وجاء المرتبتان والاربع في المنفصل المدي

والمرتبتان في الساكن العارض المدي

двете степени [таўлӣ и ўустий̄].

А също [тези две степени се срещат] при удължаването [на *ҳарф медр*, намиращ се] след *хамза* [като *أَوْثُوا*, *إِيْمَان*],

и при *муттесил* на *ҳарф лӣн* [като *شَيْءٌ*, *سَوْءٌ*],

с изключение на думата *سَوَاتٍ*, където важи само *ўустий̄*.

И [двете степени важат] при *лязим* на *ҳарф лӣн* [като буквата *ع* от *كَهَيْعَصَّ* и *حَمَّ عَسَقَ*].

Но тези две степени [таўлӣ и ўустий̄] се срещат рядко при *сукун 'арид* след *ҳарф лӣн* [като *حَوْفٍ*, *أَيْنَ*, *بَيْنَ*, където *қаср* е за предпочитане], за разлика от *таўлӣ*.

وفي المد الذي بعد الهمزة

والمتصل الليني

غير سوات فانه يعتبر فيه التوسط

والساكن اللازم الليني

وقلا في الساكن العارض الليني

سيما الطولي

**Спиране [ўақф] и започване [ибтида']
на четене и техните начини**

الوقف والإبتداء وكيفيتهما

Ўақф [спирание при четене] означава прекъсване на гласа, с поемане на въздух. [Ибтида' е започване на четене след спирание, а ўасл – преминаване или продължаване – е четене на дадена дума без спирание.]

Основното положение при ўақф [основният начин на спирание] е сукӯн.

Но също е допустимо [ўақф] чрез ишмām, който е даване на знак [за дамма] чрез събиране на устните, след като се изговори сукӯнът [при спирание], ако буквата е огласована с дамма.

А [също е допустимо ўақф чрез] раўм, който е изговаряне на част от хараката [т.е. скъсяване на нейното времетраене].

Обаче спирането-ўақф чрез тях двете [ишмām и раўм] не е позволено при [следните случаи, за разлика от ўақф чрез сукӯн, което важи винаги]:

Хā' ет-те'нис – буквата ه за женски род [като رَحْمَةٌ, نِعْمَةٌ].

Мīm ел-джема' – буквата م за множествено число [от местоименията كُمْ, هُمْ].

Харака 'арида [огласовка, която граматически не е част от думата, а се е образувала по някаква причина, като пренасяне на хараката от хамза – неқл, като قُلْ اَوْجِيٰ вместо قُلْ اَوْجِيٰ или събиране на две последователни букви със сукӯн,

الوقف قطع الصوت مع التنفس

والاصل فيه السكون

وجاء الاشمام وهو الاشارة بضم الشفتين بعد السكون الحرف في الضم

والروم وهو الاتيان ببعض الحركة في الضم والكسر

ويمتنعان في ها التانيث

وميم الجمع

والحركة العارضة

като وَأَنْذِرِ النَّاسَ вместо وَأَنْذِرُ النَّاسَ и други].

Що се касае до *ḫā ed-ḍamīr* [местоимението ھ за трето лице, мъжки род] най-доброто становище е забраняването им [на *ишмām* и *раўм*] ако то [местоимението *ḫā*] се намира след *ḍамма* или *ḫарф медд йāў*, или *кесра*, или *ḫарф медд йā*,

и позволяването им във всички останали положения.

И то [спирането-*ўақф* от гледна точка на избора на място, според граматическата и смислова свързаност между думите] се дели на [следните четири вида:] *қабīḫ* [лошо, безобразно], ако смисъла на изречението не е завършен [, а прочетеното до момента е безсмислено, отделено от следващите го думи. Например да се спре върху думите “**С името...**” от изречението “**С името на Аллах.**” и подобните на това].

Освен ако това не се случи по принуда [, като забравяне, свършване на въздуха и други].

И [вторият вид *ўақф* е] *ḫасен* [доброто спиране], ако прочетеното до момента има минимална смислова цялост, но е свързано с думите, които следват граматически [като спиране върху думите “**С името на Аллах!**” от изречението

والمختار منعهما في هاء الضمير اذا كان بعد ضم او واو ساكنة او كسر او ياء ساكنة

وجوازهما فيما عداهما

وهو قبيل ان لم يتم المعني

الا ان يضطر

وحسن ان تم وتعلق بما بعده لفظا

“С името на Аллах, Всемилостивия, Премилосърдния!”].

Като при тези два вида [спиране – *қабїх* и *хасен*] не е позволено продължаване [на четенето] след тях [т.е. след местата на спиране при тях, а трябва да се повтори колкото е нужно от вече прочетеното, за да се изясни смисъла], освен ако мястото на спиране не е край на *айет* [като в този случай е допустимо продължаване, без повторение].

И [третият вид *ўақф* е] *кяф* [задоволителното спиране, ако прочетеното образува [минимална смислова] цялост и е свързано с думите след него смислово. [Т.е. текстуално, но не и граматически, като спиране върху думите **“Това е книга, в която няма съмнение.”**, които са последвани от думите **“Тя е напътствие за богобоязливите.”**]

И [четвъртият вид *ўақф* е] *тāмм* [цялостно, свършено спиране], ако [прочетеното до момента] образува [смислова] завършеност и не е свързано [с думите след него, нито граматически, нито по смисъл, като спиране върху думите **“Те имат напътствие от своя Господар и те са сполучилите.”**, които са последвани от думите **“За онези, които не вярват е все едно дали ще ги предупреждаваш или няма да ги предупреждаваш.”**].

فلا يبدأ بما بعدهما
إلا أن يكون رأس آية
وكاف أن تم وتعلق معني فقط
وتام أن تم ولم يتعلق

При тях двете [кяф и тāmм] четенето продължава след [мястото на спиране при] тях [, без да се прави повторение].

А *сект* е спирането му [на гласа], без поемане на въздух.

А начина му [на спиране] е като при *ѓақф*.

И то може да се приложи в края на всеки *āйет* [когато *āйетите* се четат съединено без *ѓақф*],

а също на още четири места според [предаденото чрез *риѓāйета* на *имām*] *Хафс* [, а те са последната буква *елиф* от *وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا* от *сура ел-Кехф*, последната буква *елиф* от *مَنْ بَعَثْنَا مِنْ مَرْقَدِنَا* от *сура Йā Син*, буквата *нун* от *وَقِيلَ مَنْ رَاقٍ* от *сура ел-Қийāме* и буквата *лям* от *كَلَّا بَلْ رَانَ* от *сура ел-Мутаффифин*].

И [още *сект* се среща] при *хурӯф ел-муқаттаа'* [буквите, които се произнасят като думи] от началото [на някои] сури [като *الرّ، يسّ، حمّ* и подобните на тях], според [четенето на *имām*] *ебу Джаа'фер*.

И при буквите *сякине*, намиращи се преди [буквата] *хамза* [като *شِيءٍ، الْقُرْآنِ، قُلْ أَوْحِي*], според [четенето на *имām*] *Хамза*.

فيبتدا بما بعدهما

السكت قطعه بلا تنفس

وحكمه حكم الوقف

وجاء في رؤس الآي مطلقا

وفي غيرها سماء عن حفص في اربعة مواضع

وعن ابي جعفر علي حروف المعجم في فواتح السور

وعن حمزة علي الساكن قبل الهمزة

Видове четене

[според бързината им]

كيفية التلاوة

[Според своята бързина] четенето-қира̄'е е три вида:

Техқийқ, което означава *тертил* [бавно, отмерено четене].

И *тедўйр*, което означава умерено четене [средно положение между *техқийқ* и *хадр*].

И *хадр*, което означава бързо [, ускорено] четене.

При първия вид трябва да се предпазваме от прекалено удължаване [на буквите и най-вече буквите на *медд* и *лйн* и буквите на *зунна*, извън допустимите норми, а също на *хараките* така, че да не се превърнат в *харф медд*, също на буквите със *сукун* така, че да не се превърнат в букви с *шедде*], а при третия от смесване [на буквите една с друга, поради загуба на яснотата при четене и размиване на границите между буквите].

Защото четенето е като белотата [на кожата], ако тя е [прекалено] малко – [кожата] е мургава, а ако тя е [прекалено] много – [кожата] е албиноса.

И трите [вида четене според бързината им] са позволени, а най-доброто от тях е *тедўйр*.

كيفية التلاوة ثلث

تحقيق اي ترتيل

وتدوير اي توسط

وحدراي سرع

وليتحفظ في الاول عن التمطيط وفي الاخير عن الادماج

فان القراءة بمنزلة البياض ان قل صار سمرة وان زاد صار برصا

والكل جائز والتدوير مختار

Внимание!

تنبيہات

Да се внимава много [в следните случаи]:

Да се пази [четецът] да не изговори *хамза мухаққақа* [с качеството *шидде*] като *хамза с тесхїл* [олекотена и омекотена *хамза*, без *шидде*, в местата, където няма такова правило], или пък да я пропусне изцяло, когато чете бързо, или пък да я удебели, когато [*хамза*] се намира пред буква на *тефхїм* [дебела буква].

И [да се пази] от *тефхїм* на *елиф*, който се намира след буква на *терқїк* [тънка буква], а също от прекаляване в нейния *терқїк*, така че да се получи *имале сугра* [да се доближи *елиф* към изговор на *йа*].

И също [да се пази] от удебеляване на всяка от буквите на *инхифад* [тънките букви], когато са в съседство с букви на *тефхїм*.

И да се пази от *медд* при спиране на думи, като *عَلِيْمًا* [защото правилото при думите, завършващи на *тенўїн фетх* е *қаср*] така, както правят някои невежи четци, че и отгоре на това добавят и *хамза* към този *медд*!

И по същия начин [да се пази] от *медд* там, където няма *себел ел-медд*, а също от прекрачване на мярката там, където има [*себел ел-медд*].

تنبيهات

ليتحفظ عن تلفظ الهمزات المحققة بالتسهيل وحذفها عند سرعة القراءة وتفخيمها قبل المفخم
وعن تفخيم الالفات المرققة ما قبلها والمبالغة في ترقيقها حتى تصير امالة صغري
وكذا عن تفخيم كل مجاور للمفخم من المنخفضة
وعن مد نحو عَلِيًّا في الوقف كما يفعله بعض الجهلة بل قد يزيد في مده همزا
وكذا كل ما لم يوجد فيه سبب المد وعن تجاوز الحد فيما وجد سببه

И [да се пази] от изговаряне на **ب** без *джехр*, както е в персийския [**پ** – “*пе*”].

И [да се пази] от слабо изразяване на *қалқале* при [буквите със] *сукун*, или пък от прекаляване при изразяването му, така че [при буквата със *сукун*, където има *қалқале*] да се получи *ҳарака* или *шедде*. И [да се пази] също от *қалқале* при букви без това качество.

И [да се пази] от загуба на *шидде* при **ت** и от прекаляване [в наблягането на качеството *шидде*] така, че да се получи *ҳарака*. А също и от загуба на нейния *хемс*, че да стане като **د**.

И [да се пази] от изговарянето на **ث** като **س**.

И [да се пази от изговарянето на буквата] **چ** без *джехр*, както е в персийския [**چ** – “*чим*”] и от загуба на нейното *шидде*.

И [да се пази] от изговаряне на **ح** като **ه** или **خ** и от *идғам* при думи като **سَيِّحُهُ** [защото няма *идғам* при гърлените букви] и от неясно изговаряне при думи като **بِمَرْحَرِهِ** [защото изговарянето на две или повече букви от еднакво или близко местопроизношение е тежко].

وعن تلفظ الباء بلا جهر كالفارسي

وعن عدم بيان القلقلة في السكون والمبالغة فيه حتى تحرك او يشدد وعن قلقلة غير حروفها

وعن اضاءة شدة التاء والمبالغة فيها حتى تصير كالمتحرك وعن اضاءة همسه حتى تصير كالبدال

وعن تلفظ الشاء كالسين

والجيم بلا جهر كالفارسي واطاعة شدته

وعن تلفظ الحاء كالهاء او الخاء وادغام نحو سبحة وعدم بيان نحو بمزحزحه

И [да се пази] от *терқийқ* при буквата **خ**.

И [да се пази] от загуба на *джехр* при **د** със *сукун*, за да не се получи **ت**.

И [да се пази] от изговарянето на **ذ** като **ز** или **ظ**.

И [да се пази] от наблягане върху *текрар̄*ът на **ر**, особено когато е с *шедде*, а също от *тефҳим* или *терқийқ* [на **ر**] там, където не им е мястото.

И [да се пази] от изговарянето на **ز** без *сафйр*, като **ذ** или **ظ**.

И [аналогично да се пази] от [изговарянето на буквата] **س** [без *сафйр*, та да стане като] **ث** и от удебеляването й [та да стане като **ص**].

И [да се пази] от изгубване на *тефеиши* при **ش**.

И да набляга добре върху *сафйр* и *итбақ* при буквата **ص** [та да не стане като **ث** или **س**].

И [да се пази] от изговаряне на **ض** от чужд *мехрадж* [местопроизношение] и от [четенето му с] *терқийқ*.

И [да се пази] от изговарянето на **ط** като **ت**.

وعن ترقيق الخاء

وعن اضاعة جهر الدال الساكنة حتي يصير كالتاء

وعن تلفظ الذال كالزاء والطاء

وعن اظهار تكرار الراء لا سيما المشددة وتفخيمه وترقيقه في غير محلها

وعن تلفظ الزاء كالذال والطاء بلا صفيير

والسين كالشاء كذلك وتفخيمه

وعن اضاعة تفشي الشين

وصفيير الصاد واطباقه

وعن عدم اخراج الضاد من مخرجه وترقيقه

وعن جعل الطاء كالتاء

И [да се пази] от *сафйр* при **ظ** за да не стане като удебелена **ز**.

И [да се пази] от изговаряне на [буквата] **ع** като *хамза*, а също от неясното й изговаряне.

И [да се пази] от *терқйқ* при [буквата] **غ**, а също от неясното й изговаряне.

И [да се пази] от изговарянето на **و** като **ف**,

и от *идғам* [на **ف**] в думи като **أَفْوَاجًا** или от отделянето й [на **ف**] от **و** чрез *сект*, защото в този случай няма нито *идғам*, нито *ихфа'*.

И [да се пази] от *терқйқ* на **ق** и изговарянето й като **ك**.

И [да се пази] от изгубване на *шидде* при **ك** и от [изговарянето й с] *тефҳйм*.

И [да се пази] от *идғам* и *ихфа'* на [буквата] **ل** в думи като **جَعَلْنَا**, а също от прекалено наблягане върху нея, че да се получи *қалқале*.

И [да се пази] от *ихфа'* и *идғам* на *мйм сйкйне*, като я следват **ف** и **و**, а също и от прекалено наблягане, та да се получи *ҳарака*.

И [да се пази] от липса на *шедде* [при *идғам*] на *нун сйкйне*, като я следват **و** и **ي**, та да се получи *ихфа'* [вместо *идғам*].

وعن اعطاء الصفير للظاء حتي يصير كالزاء المفخم

وعن تلفظ العين كالهزمة وعدم بيانه

وعن ترقيق الغين وعدم بيانه

وعن تلفظ الفاء كالواو

وادغامها في نحو أَفْوَاجًا وقلقلته او السكت عليه ليمتاز عن الواو فلا يدغم ولا يخفي

وعن ترقيق القاف وجعله كالكاف

وعن اضاءة شدة الكاف وعن تفخيمه

وعن ادغام اللام او اخفائه في نحو جَعَلْنَا والمبالغة في بيانه بالقلقلة

وعن اخفاء الميم الساكنة عند الفاء والواو وادغامه وتحريكه ليتبين

وعن عدم اعطاء الشدة للنون الساكنة عند الواو والياء فيكون مخفي

И от четенето й [на *нун сякине*] с *изхāṛ* в местата на *ихфā'*, [а също] и от недостатъчното й изразяване при спиране в думи като *يَعْلَمُونَ*.

И [да се пази] от *тефхīm* на *و* от [думата] *يَعْلَمُونَ* и [от *тефхīm* на буквата] преди нея.

И [да се пази от прочитането на буквата] *هـ* за женски род с *харака* при *ѓақф*, и от добавяне на *хамза* след нея, и от неясното й изговаряне.

И [да се пази] от изговарянето на *هـ* като *ح*, особено при *ѓақф* в думи като *يَرَهُ*.

И [да се пази] от непълно изговаряне на *шедде* при буквите с *шедде*, особено при *ѓақф*. И [да се пази] от изговаряне на *харака* при четенето на *шедде* [при *ѓақф*].

И [да се пази] от непълно изговаряне на *сукун* и примесването му с *харака* в думи като *أَنْعَمْتَ* и *الْمَغْضُوبِ*, или пък от *сект* [кратка пауза, без поемане на въздух] при него.

И [да се пази] от непълното изговаряне на *харака* и от *ихтиляс* [скъсено и слабо произнасяне] там, където има две съседни *дамма* или *кесра*.

И [да се пази] от приближаване на *кесра* към *дамма* или обратното, когато са в

واظهارها في مقام الاخفاء واخفائه في وقف نحو يَعْمَلُونَ

وعن تفخيم واو يَعْلَمُونَ وما قبله

وعن تحريك هاء التانيث في الوقف وزيادة الهمزة بعدها وعدم بياؤها

وعن تلفظ الهاء كالحاء لا سيما في وقف مثل يَرَهُ

وعن عدم اتمام التشديد في الحرف المشدد سيما في الوقف عليه وعن تحريكه ليظهر التشديد

وعن عدم اتمام السكون ومزجه بالحركة في نحو أَنْعَمْتَ وَالْمَغْضُوبِ وعن السكت عليه

وعن عدم اتمام لحركة والتلفظ بالاختلاس في باب الضمتين والكسرتين المجاورتين

وعن اتباع المكسور المضموم وبالعكس اذا اجتمعا

съседство.

И [да се пази] от *имāле* [доближаване] на *фетħа* към *кесра*, когато я следва [буквата] **ي** със *сукун* или пък от *тефħим* [удебеляването ѝ], заради страх от *имāле* [противоположната грешка].

И [да се пази] от “препълване” на *фетħа*, та да се получи [нещо] подобно на *елиф* с *имāле*, особено при спиране на думи като **يَوْمٌ** и **خَيْرٌ**.

И [да се пази] от *ўақф* [спиране] без *сукун* и без превръщане на [буквата] **ة** за женски род в **ا** и [без превръщане] на *тенўин* в *елиф*.

И [да се пази от] подобните на това [положения].

وعن امالة الفتحة الي الكسرة فيما كان بعدها ياء ساكنة وتفخيمها ومحلها خوفا من الامالة

وعن اشباع الفتحة حتي يتولد منه شبه الف ممال سيما في وقف مثل يَوْمٌ وَخَيْرٌ

وعن اعطاء حكم الوقوف بدون قطع الصوت من التسكين وقلب تاء التانيث هاء والتنوين الفا

ونحو ذلك

Транскрипция на буквите

ДЖ	ج	س	ث	ت	ت	б	ب	'	ء		
з	ز	ر, ر	ر	ز	ذ	д	د	х	خ	ح	ح
з	ظ	ط	ط	د	ض	с	ص	ш	ش	с	س
л, л	ل	к	ك	қ	ق	ф	ف	ғ	غ	'	ء
й		ي		ў		و		х		ه	
у, ю		дамма		и		кесра		а, е		фетха	
ӯ, ю		yaū		ī		yaī		ā, yā		елиф	